

HISTORIJA

Gimnazija - opšti smjer
2. zbirka sedmi broj, 70. zbirka godišnje
(52 zbirka obrade, 14 zbirka obnavljanja i 4 zbirka u dispoziciji)

UVOD

Historija kao redovni predmet u XI razredu ima za cilj da uenicima približi najvažnije događaje iz opšte, svjetske, evropske i historije balkanskih naroda. Ue i ovaj predmet uenici sti u potrebna znanja o historijskom razvitku ljudskog društva, odnosno prate društveno-politički, ekonomski, kulturni i naučni razvitak ovjedruštva sa svim usponima i padovima, društvenim antagonizmima itd. Imaju i u obzir da historijska prošlost pruža ogroman broj tema veoma je važan pravilan izbor i interpretacija onih ključnih tema i događaja koji su imali neposredan utjecaj na opšti razvoj ovjedruštva ili pojedinih etnopolitičkih zajednica, odnosno naroda i njihovih država.

Nastavni plan historije za XI razred sadrži plan i program za gimnazije opšteg, jezičkog i društvenog smjera. Planom i programom su definisane teme i nastavne jedinice za obradu, dok ponavljanje gradiva i po nekoliko zbirka u dispoziciji planira nastavnik zajedno sa uenicima u zavisnosti od važnosti teme, odnosno interesovanja uenika.

CILJEVI

Nastavni program predmeta Historije u XI razredu ima sljedeće ciljeve:

- Razvijanje sposobnosti kod uenika za analiziranje i razumijevanje osnovnih koncepata društvenog razvitka ljudskog društva, odnosno organizaciju, funkcionisanje i razvoj ljudskog društva od poznog srednjeg vijeka do Francuske buržoaske revolucije;
- Razvijanje sposobnosti kod uenika za analiziranje i razumijevanje našeg života, mišljenja i djelovanja ljudi, kao i političkog, ekonomskog i kulturnog razvoja.

nomskog, nau nog i kulturnog razvitka u ovom historijskom periodu;

- Razvijanje sposobnosti za analiziranje i pravilno vrednovanje uloge pojedinih historijskih li nosti i ja su djela ili ideje dovodile do opšteg progressa ljudskog društva ili pojedinih naroda;
- Izgra ivanje pozitivne historijske svijesti kod u enika neophodne za razvijanje kriti kog mišljenja i razumijevanja uzro no- posljedi nih veza u historijskim procesima i pojavama.

OPŠTI I SPECIFI NI OBJEKTIVI

U enici treba da:

- Znaju opšti razvitak ljudskog društva, kao i razvitak balkanskih naroda od kraja srednjeg vijeka (kraj XV vijeka) do Francuske buržoaske revolucije (kraj XVIII vijeka);
- Razumiju osnovnu historijsku terminologiju ovog perioda, kao i koncepte i pravce opšteg razvitka društva od XV vijeka do Francuske buržoaske revolucije;
- Identifikuju historijske li nosti iz oblasti politike, kulture, nauke i obrazovanja ovog perioda nacionalne historije susjednih naroda, evropske i svjetske historije;
- Analiziraju društveno-ekonomske, sociološke i kulturne razlike izme u historijskih perioda, odnosno feudalizma i po etnog kapitalizma, kao i faktore koji su dovodili do razvitka društvenih procesa;
- Ocjenjuju ulogu država i institucija u procesima historijskog razvitka ljudskog društva, kao i historijske pojave i procese koji su imali negativne posljedice na društveni razvitak;
- Vrednuju napredak i razvitak ljudskog društva od perioda poznog feudalizma do kraja XVIII vijeka;
- Izgra uju pozitivne navike kao što su: saradnja, zajedništvo i kultivisanje demokratskog mišljenja;
- Razvijaju osje aj za poštovanje rasnih, nacionalnalnih, vjerskih, polnih i drugih razlika u ljudskom društvu;
- Razvijaju osje aj za o uvanje i zaštitu arheoloških nalazišta, historijskih spomenika, muzeja, arhiva, biblioteka - kao važnih institucija kulturne baštine pojedinih naroda.

KATEGORIJE	POTKATEGORIJE	PROGRAMSKI SADRŽAJI	ODREĐENI REZULTATI	KORELACIJA
NOVI VIJEK	I Velika geografska otkrića	Velika geografska otkrića Otkriće Amerike, pomorskog puta za Indiju i prvo putovanje oko svijeta - Značaj velikih otkrića (2 asova)	Učenici treba da: - nauče o glavnim faktorima koji su utjecali na geografska otkrića; - pomoću karte ili atlasa pokažu zemlje tzv. Novog svijeta; - nabroje najistaknutije evropske moreplovce s kraja XV i početka XVI vijeka; - objasne posljedice i značaj otkrića za uspostavu "novog pogleda na svijet";	Geografija Fizika Umjetnost Ekonomija Književnost
NOVI VIJEK	II Evropa u novom vijeku	Engleska u XVI i XVII vijeku i "Slavna revolucija" Francuska monarhija u doba apsolutizma Njemačke države od XVI do XVII vijeka	- pravilno shvate ulogu crkve u životu ljudi u srednjem vijeku; - obrazlože različite koncepte reformacije; - poznaju posljedice reakcije;	Umjetnost Književnost Ekonomija
NOVI VIJEK		Italija u XVI i XVII vijeku Španija i proglašenje nezavisnosti Nizozemske Habzburška monarhija u XVI i XVII vijeku Rusko carstvo u XVI i XVII vijeku (8 asova)	- stvore kritičko mišljenje o društveno-ekonomskom, političkom i kulturnom razvitku evropskih zemalja od XVI - XVII vijeka; - poznaju razlike društvenog i državnog uređenja evropskih zemalja; - razumiju tok i značaj revolucije u Engleskoj; - shvate značaj naučnog i kulturnog razvitka evropskih zemalja;	

NOVI VIJEK	III Reformacija i katoli ka reakcija	Reformacija i njeni pravci Protivreformacija i katoli ka reakcija (2 asa)	- razumiju zahtjeve za reformom crkve i ulogu Martina Lutera; - poznaju pravce reformacije i razmjere katoli ke reakcije;-	Umjetnost Književnost
NOVI VIJEK	IV Obrazovanje, kultura, nauka i tehnika	Kultura i umjetnost u XVI i XVII vijeku Razvitak nauke i tehnike u XVI i XVII vijeku (2 asa)	razumiju zna aj nau nog i kulturnog razvitka evropskih zemalja u XVI i XVII vijeku;	Umjetnost Književnost Ekonomija
NOVI VIJEK	V Balkansko poluostrvo izme u Osmanskog carstva i Habzburške monarhije	Društveno, državno i administrativno ure enje Osmanskog carstva u XVI i XVII vijeku Položaj južnoslovenskih zemalja (Srbije, Crne Gore i Makedonije) pod turskom vlaš u Bugarska i Gr ka pod osmanskom vlaš u Hrvatska i slovena ke zemlje u sastavu Habzburške monarhije Dubrova ka republika u XVI i XVII vijeku (5 asova)	- nau e o specifi nostima društvenog i državnog ure enja osmanske imperije; - na historijskoj karti pokažu administrativnu podjelu osmanlijske države; - objasne položaj južnoslovenskih naroda pod turskom vlaš u; - upoznaju zna aj i ulogu Dubrovnika u privrednom i kulturnom razvitku južnoslovenskih naroda;	Geografija Književnost Umjetnost

NOVI VIJEK	VI Kultura u južnoslovenskim zemljama pod osmanskom vlaš u	Kulturne i vjerske prilike u južnoslovenskim zemljama pod osmanskom vlaš u (1 as)	- poznaju kulturne i vjerske prilike u južnoslovenskim zemljama;	Umjetnost Književnost
NOVI VIJEK	VII Bosna i Hercegovina pod osmanskom vlaš u od XVI do sredine XVII vijeka	Specifi nosti položaja BiH pod osmanskom vlaš u Društveno-ekonomski odnosi i položaj stanovništva Bosanski pašaluk (3 asa)	- nau e o specifi nostima položaja Bosne; - opišu položaj stanovništva Bosne; - pokažu granice Bosanskog pašaluka;	Geografija Umjetnost Književnost Ekonomija
NOVI VIJEK	VIII Kultura u Bosni pod osmanskom vlaš u	Vjersko-prosvjetne prilike u Bosni Kultura u Bosni pod osmanskom vlaš u (2 asa)	- poznaju vjersko-prosvjetne prilike u Bosni; - prepoznaju najvažnije kulturne tekovine u Bosni pod osmanskom vlaš u;	Geografija Umjetnost Književnost Sociologija
NOVI VIJEK	IX Albanski narod pod turskom vlaš u od XVI do sredine XVII vijeka	Administrativno ure enje albanskih zemalja (timarski sistem) Položaj albanskog naroda pod osmanskom vlaš u (2 asa)	- nau e o položaju albanskog naroda u ovom periodu; - znaju uzroke teškog položaja albanskog naroda pod turskom vlaš u;	Geografija Umjetnost Književnost Sociologija
NOVI VIJEK	X Kultura Albanaca	Kulturno-prosvjetne i vjerske prilike u albanskim zemljama pod osmanskom	- prepoznaju kulturno-vjerske prilike u albanskim zemljama pod osmanskom vlaš u;	Umjetnost Književnost

	u vrijeme osmanske vladavine	vlaš u (1 as)		
NOVI VIJEK	XI Azija, Afrika i Amerika u novom vijeku	Kolonijalno carstvo evropskih sila na prostoru Azije, Afrike i Amerike Rat za nezavisnost i stvaranje SAD-a Deklaracija o nezavisnosti i proglašenje Ustava (3 asa)	- analiziraju položaj engleskih kolonija u Americi; - znaju uzroke, tok i posljedice rata za nezavisnost; - navedu najvažnije karakteristike Deklaracije o nezavisnosti i prvog ustava SAD; - vrednuju oslobodila ku borbu ameri kih patriota i ulogu Džordža Vašingtona u ratu za nezavisnost;	Geografija Ekonomija Gra ansko vaspitanje Književnost
NOVI VIJEK	XII Evropa od sredine XVII do kraja XVIII vijeka	Ratovi Osmanlija protiv Austrije i Mleta ke Republike Industrijska revolucija u Engleskoj i njen zna aj Francuska monarhija od sredine XVII do kraja XVIII vijeka Njema ka, Austrija, Italija, Rusija i Španija od sredine XVII do kraja XVIII vijeka (8 asova)	- nau e o tehni ko-tehnološkim otkri ima koja su dovela do Industrijske revolucije; - na primjerima objasne zna aj mašinske proizvodnje za razvoj novih privrednih odnosa i pove anje proizvodnje; - navedu glavne karakteristike razvitka evropskih zemalja u XVII i XVIII vijeku; - razumiju pojam apsolutna monarhija na primjeru Francuske;	Geografija Ekonomija Gra ansko vaspitanje
NOVI VIJEK	XIII Razvitak nauke i kulture u Evropi	Pojava i razvoj ideje prosvetitelja	- upoznaju zna aj ideja prosvetitelja - prava ovjeka, sloboda mišljenja, tolerancija, pravo vlasništva, jednakost pred zakonom i dr.;	Geografija Gra ansko vaspitanje Književnost

		Razvitak kulture, nauke i tehnike u Evropi od sredine XVII do kraja XVIII vijeka (2 asa)	- identifikuju najvažnija dostignuća Evropljana u kulturi, nauci i tehnici;	
NOVI VIJEK	XIV Osmansko carstvo i Balkan	Slabljenje Osmanskog carstva i pokušaji reforme Kandijski i Bečki rat Poenici nacionalnih pokreta balkanskih naroda (3 asa)	- argumentovano prikazu prilike u osmanskoj državi u XVIII vijeku; - znaju uzroke produbljivanja društvene krize; - na karti pokazu opseg i granice države; - pravilno ocijene i vrednuju težnje balkanskih naroda za nacionalno oslobođenje i stvaranje nacionalnih država;	Geografija Umjetnost Književnost
NOVI VIJEK	XV Bosna i Hercegovina do kraja XVIII vijeka	Ratovi Osmanlija protiv evropskih država na tlu Bosanskog pašaluka Kulturne i vjerske prilike u Bosni krajem XVIII vijeka (2 asa)	- naučite o toku ratova koje su vodili Osmanlije preko teritorije Bosne; - navedu posljedice tih ratova; - opišu kulturne i vjerske prilike u Bosni krajem XVIII vijeka;	Geografija Književnost
NOVI VIJEK	XVI Albanski narod do kraja XVIII vijeka	Skadarski pašaluk i Janinski pašaluk Kulturno-historijski spomenici osmanskog perioda na albanskom prostoru (2 asa)	- na historijskoj karti ili pomoću atlasa pokazu granice i teritoriju Skadarskog i Janinskog pašaluka; - poznaju opšte karakteristike razvitka ovih pašaluka; - vrednuju i ocijene ulogu Ali-paše Tepelena i Mahmut-paše Bušatlije; - opišu kulturne i vjerske prilike u albanskim	Geografija Umjetnost Književnost

			zemljama u XVIII vijeku;	
NOVI VIJEK	XVII Francuska buržoaska revolucija	<p>Uzroci i posljedice revolucije</p> <p>Deklaracija o pravima čovjeka i građanina i njen značaj</p> <p>Jakobinska diktatura</p> <p>Odjeci i značaj Francuske buržoaske revolucije</p> <p>(4 sata)</p>	<p>- razumiju društveno-ekonomske i političke prilike uoči revolucije;</p> <p>- uporede način života i položaj različitih socijalnih slojeva (plemstvo, sveštenstvo, treći stalež);</p> <p>- navedu glavne događaje u toku revolucije;</p> <p>- nauče nekoliko članova iz Deklaracije o pravima čovjeka i građanina;</p> <p>- opišu jakobinsku diktaturu;</p> <p>- znaju kako su rezultati revolucije utjecali na potlačenje širom Evrope;</p> <p>- vrednuju značaj Francuske revolucije u rušenju zaostalih feudalnih odnosa u Evropi.</p>	<p>Književnost</p> <p>Geografija</p> <p>Filozofija</p> <p>Umjetnost</p>

Napomena: Od ukupnog godišnjeg fonda časova ostavljena je mogućnost da četiri sata nastavnik planira u zavisnosti od interesovanja učenika. Preporučuje se da se ti časovi iskoriste za sadržaje iz lokalne historije ili za posjete muzejima, arhivama, kulturno-historijskim spomenicima itd.

HISTORIJA

Gimnazija – jezički smjer
2. razred sedmi razred, 70 sati godišnje
(55 sati obrade, 11 sati obnavljanja i 4 sata u dispoziciji)

CILJEVI

Nastavni program predmeta Historije u XI razredu u gimnazijama jezičkog smjera ima sljedeće ciljeve:

- Razvijanje sposobnosti kod učenika za analiziranje i razumijevanje osnovnih koncepata društvenog razvitka ljudskog društva, odnosno organizaciju, funkcionisanje i razvoj ljudskog društva od Velike istočne krize (1875. godine) do današnjih dana;
- Razvijanje sposobnosti kod učenika za analiziranje i razumijevanje na čitav život, mišljenja i djelovanja ljudi, kao i političkog, ekonomskog, naučnog i kulturnog razvitka u ovom historijskom periodu;
- Razvijanje sposobnosti za analiziranje i pravilno vrednovanje uloge pojedinih historijskih ličnosti koja su djela ili ideje dovela do opšteg progresa ljudskog društva ili pojedinih naroda u ovom historijskom periodu;
- Izgrađivanje pozitivne historijske svijesti kod učenika neophodne za razvijanje kritičkog mišljenja i razumijevanja uzročno-posljedične veze u historijskim procesima i pojavama.

OPŠTI I SPECIFIKNI OBJEKTIVI

Učenici treba da:

- Znaju opšti razvitak ljudskog društva, kao i razvitak evropskih, posebno balkanskih (albanskog i bosnjačkog naroda) u periodu od druge polovine XIX vijeka do današnjih dana;

- Razumiju osnovnu historijsku terminologiju ovog historijskog perioda, kao i koncepte i pravce opšteg društvenog razvitka od druge polovine XIX vijeka (1875. godine) do današnjih dana;
- Identifikuju historijske li nosti iz oblasti politike, kulture, nauke i obrazovanja ovog perioda nacionalne historije susjednih naroda, evropske i svjetske historije;
- Analiziraju karakteristike društveno-ekonomskog, sociološkog i kulturnog razvitka ljudskog društva od kraja XIX do kraja XX vijeka, faktore koji su dovodili do razvitka društvenih pojava i procesa, kao i razli ite ideološke koncepte karakteristi ne za ovaj period (npr. komunizam, fašizam, socijalizam i dr.);
- Ocjenjuju ulogu država i institucija u procesima historijskog razvitka ljudskog društva, kao i historijske pojave i procese koji su imali negativne posljedice na društveni razvitak;
- Vrednuju napredak i razvitak ljudskog društva, a posebno kulturni i tehni ko-tehnološki napredak karakteristi an za ovaj period;
- Izgra uju pozitivne navike, kao što su: saradnja, zajedništvo i kultivisanje demokratskog mišljenja;
- Razvijaju osje aj za poštovanje rasnih, nacionalnalnih, vjerskih, polonih i drugih razlika u ljudskom društvu;
- Razvijaju osje aj za o uvanje i zaštitu arheoloških nalazišta, monumentalnih historijskih spomenika, muzeja, arhiva, biblioteka - kao važnih institucija kulturne baštine pojedinih naroda.

KATEGORIJE	POTKATEGORIJE	PROGRAMSKI SADRŽAJI	ODREĐENI REZULTATI	MEĐUPREDMETNA KORELACIJA
NOVI VIJEK	I Evropa u novom vijeku	Evropa krajem XIX i početkom XX vijeka Razvitak evropskih država (Njemačka, Francuska, Engleska, Italija, Austro-Ugarska i Rusija) (6 tema)	Učenici treba da: - opišu glavne karakteristike razvitka evropskih zemalja krajem XIX i početkom XX vijeka; - objasne različite spoljnopolitičke interese velikih sila i uzroke njihovih suprotnosti; - na karti pokažu kolonijalno carstvo evropskih država u Aziji i Africi;	Geografija Ekonomija
NOVI VIJEK	II Azija, Afrika i Amerika u novom vijeku	Svijet krajem XIX i početkom XX vijeka SAD i zemlje Afrike, Azije i Latinske Amerike (2 tema)	- daju sumaran pregled razvoja Afrike, Azije i Latinske Amerike;	Geografija Književnost
NOVI VIJEK	III Osmansko carstvo i Balkan	Osmansko carstvo krajem XIX i početkom XX vijeka Balkanske države (Srbija, Crna Gora, Bugarska i Grčka) krajem XIX i početkom XX vijeka Balkanski ratovi (3 tema)	- poznaju prilike u Osmanskoj državi i navedu glavne uzroke krize; - opišu položaj balkanskih država početkom XX vijeka; - poznaju tok i opišu glavne bitke balkanskih ratova - na karti pokažu promjene na Balkanu poslije balkanskih ratova;	Geografija Ekonomija Građansko vaspitanje

NOVI VIJEK	IV Kultura i nauka krajem XIX i po etkom XX vijeka	Kultura i nauka na prelomu dva vijeka (1 as)	- identifikuju kulturna i nau na dostignu a krajem XIX i po etkom XX vijeka;	Geografija Ekonomija Gra ansko vaspitanje Tehnologija
NOVI VIJEK	V Bosna i Hercegovina krajem XIX i po etkom XX vijeka	Berlinski kongres i okupacija Bosne Otpor Bošnjaka austro-ugarskoj okupaciji BiH pod austro-ugarskom upravom Aneksija BiH Vjerske i kulturne prilike u Bosni krajem XIX i po etkom XX vijeka (5 asova)	- navedu glavne odluke Berlinskog kongresa; - opišu tok okupacije Bosne; - vrednuju borbu stanovnika Bosne protiv austro-ugarske okupacije; - objasne glavne karakteristike austro-ugarske vladavine u Bosni; - opišu aneksiju BiH i njene društveno-ekonomske posljedice;	Geografija Pravo Sociologija
NOVI VIJEK	VI Albanski narod od kraja XIX vijeka do Prvog svjetskog rata	Položaj albanskog naroda u vrijeme Velike isto ne krize Prizrenska liga i njen zna aj Albanski narod u vrijeme balkanskih ratova Vjerske i kulturne prilike kod Albanaca krajem XIX i po etkom XX vijeka	- opišu položaj Albanaca u drugoj polovini XIX vijeka; - objasne okolnosti koje su dovele do formiranja Prizrenske lige; - navedu glavne odluke Prizrenske lige; - vrednuju zna aj Prizrenske lige u historiji albanskog naroda; - opišu položaj Albanaca	Geografija Književnost Umjetnost

		(4 asa)	u vrijeme balkanskih ratova; - navedu odluke Londonskog mira;	
SAVREMENO DOBA	VII Svijet na početku XX vijeka	Uzroci, povod i po etak I –og svjetskog rata Tok rata, glavni frontovi i velike bitke Rat na Balkanu Kraj rata i njegove posljedice Oktobarska revolucija u Rusiji (5 asova)	- analiziraju politiku kartu svijeta uo i Prvog svjetskog rata; - navedu uzroke suprotnosti između velikih sila koje su dovele do rata; - opišu sarajevski atentat i po etak rata; - na historijskoj karti pokažu raspored snaga na frontovima i lociraju mjesta gde su se dešavale najveće bitke u ratu; - znaju da odrede karakter rata, sagledaju njegove katastrofalne razmjere; - na karti pokažu političke promjene u Evropi poslije Prvog svjetskog rata; - opišu društveno-ekonomske prilike u Rusiji uo i revolucije, tok revolucije i njene posljedice;	Geografija Pravo Sociologija
SAVREMENO DOBA	VIII Evropa i svijet između dva svjetska rata	Geopolitička karta "Versajske Evrope" Francuska i Velika Britanija između dva svjetska rata	- na karti pokažu političke promjene u Evropi poslije Versajske konferencije;	

SAVREMENO DOBA		Njemačka i Italija između dva svjetska rata SSSR i socijalistički sistemi u svijetu. SAD, zemlje Azije, Afrike i Latinske Amerike (5 časova)	- daju sumaran pregled opšteg razvitka evropskih zemalja i svijeta između dva rata; - naučeno o najvažnijim dostignućima u nauci i kulturi u ovom periodu;	Geografija Ekonomija
SAVREMENO DOBA	IX Kultura i nauka između dva svjetska rata	Kultura i umjetnost između dva svjetska rata Razvitak nauke i tehnike (2 časa)	- opisu pravce u umjetnosti i kulturi između dva rata; - prepoznaju naučena i tehnička otkrića;	Umjetnost Književnost Građansko vaspitanje Tehnologija
SAVREMENO DOBA	X Bosna i Hercegovina i Kosovo u sastavu Kraljevine SHS	Ujedinjenje Južnih Slovena i stvaranje Kraljevine SHS Kraljevina SHS od 1918. do 1941. godine Državno-pravni položaj BiH i Kosova u Kraljevini SHS Kulturne i vjerske prilike u Bosni i na Kosovu između dva svjetska rata (4 časa)	- opisu preduslove i političke okolnosti u kojima je stvorena kraljevina SHS; - obrazlože politički, ekonomski, društveni, kulturni i vjerski život u Kraljevini SHS od 1918. do 1941. godine; - objasne kakav je bio položaj BiH i Kosova po ustavima iz 1921. i 1931. godine; - naučeno o brojnim društvenim antagonizmima i suprotnostima u životu Kraljevine SHS; - opisu kulturne, vjerske i prosvjetne prilike u Bosni i na Kosovu između dva rata;	Geografija Pravo Sociologija

SAVREMENO DOBA	XI Svijet tokom II – og svjetskog rata	<p>Drugi svjetski rat</p> <p>Uzroci i početak rata</p> <p>Drugi svjetski rat od 1939. do 1943. godine</p> <p>Drugi svjetski rat od 1943. do 1945.</p> <p>Karakter i posljedice rata</p> <p>(4 asa)</p>	<p>- naučite o uzrocima koji su doveli do Drugog svjetskog rata;</p> <p>- opišite početak rata i prve ratne operacije;</p> <p>- opišite tok rata od 1941. do 1945. godine;</p> <p>- poznaju značaj stvaranja antifašističke koalicije;</p> <p>- na karti pokažite raspored snaga na glavnim frontovima i mjesta velikih bitaka;</p> <p>- navedu glavne posljedice rata (ljudske žrtve, materijalna razaranja i dr.);</p>	<p>Geografija</p> <p>Pravo</p> <p>Sociologija</p>
SAVREMENO DOBA	XII Bosna i Hercegovina i Kosovo u Drugom svjetskom ratu	<p>Raspad Kraljevine Jugoslavije i okupacioni sistem</p> <p>Bosna i Hercegovina kao neposredno ratno poprište</p> <p>Prvo i Drugo zasjedanje AVNOJ-a i prvo zasjedanje ZAVNOBiH</p> <p>Kosovo za vrijeme fašističke okupacije</p> <p>Antifašistički pokret na Kosovu od 1941. do 1945. godine</p> <p>(5 asova)</p>	<p>- opišite napad na Jugoslaviju, njen raspad i podjelu na okupacione zone;</p> <p>- objasnite političke prilike u kojima se pojavio NOP u Jugoslaviji;</p> <p>- naučite o velikim bitkama koje su vođene na prostoru BiH;</p> <p>- poznaju položaj Kosova za vrijeme fašističke okupacije;</p> <p>- opišite ulogu NOP-a na Kosovu;</p>	<p>Geografija</p> <p>Pravo</p> <p>Sociologija</p> <p>Književnost</p>

SAVREMENO DOBA	XIII Evropa i svijet poslije Drugog svjetskog rata	Društveno-političke promjene u svijetu poslije Drugog svjetskog rata Formiranje OUN i njena uloga u borbi za mir u svijetu Suprotnosti između velikih sila, blokovska politika i hladni rat Antikolonijalni pokreti u Aziji, Africi i Latinskoj Americi (4 sata)	- pomoću atlasa ili historijske karte pokažu političke promjene u svijetu poslije Drugog svjetskog rata; - objasne potrebu formiranja OUN-a i njenu ulogu u svijetu; - navedu glavne suprotnosti u svijetu i uzroke blokovske politike i hladnog rata; - opišu oslobodilačku borbu naroda Azije, Afrike i Latinske Amerike;	Geografija Pravo Sociologija Ekonomija
SAVREMENO DOBA	XIV Razvoj kulture modernog doba	Razvitak kulture, nauke i tehnike poslije Drugog svjetskog rata. (1 sat)	- nabroje najvažnija nauka i tehnička otkrića u drugoj polovini XX vijeka;	Umjetnost, Književnost Građansko vaspitanje Tehnologija
SAVREMENO DOBA	XV BiH i Kosovo poslije Drugog svjetskog rata	Socijalistička Jugoslavija od 1945. do 1990. god. Državno-pravni položaj BiH i Kosova u Jugoslaviji Raspad Jugoslavije i ratovi u Bosni i na Kosovu Proces približavanja zemalja jugoistočne Evrope evroatlanskim integracijama (4 sata)	- daju sumaran pregled poslijeratnog razvitka Jugoslavije; - analiziraju ustavni i pravni položaj BiH i Kosova u Jugoslaviji; - navedu uzroke ekonomske i političke krize Jugoslavije; - opišu razmjere ratova u Bosni i na Kosovu.	Geografija Pravo Sociologija Književnost

Napomena: Od ukupnog godišnjeg fonda časova ostavljena je mogućnost da četiri sata nastavnik planira u zavisnosti od interesovanja učenika.

Preporučuje se da se ti časovi iskoriste za sadržaje iz lokalne historije ili za posjete muzejima, arhivama, kulturno-historijskim spomenicima itd.

HISTORIJA

Gimnazija - društveni smjer
3. razred sedmi razred, 105. časopis godišnje
(82. časopis obrade, 19. časopis obnavljanja i 4. časopis u dispoziciji)

CILJEVI

Nastavni program predmeta Historije u XI razredu u gimnazijama društvenog smjera ima sljedeće ciljeve:

- Razvijanje sposobnosti kod učenika za analiziranje i razumijevanje osnovnih koncepata društvenog razvitka ljudskog društva, odnosno organizaciju, funkcionisanje i razvoj ljudskog društva od kraja srednjeg vijeka (Velika geografska otkrića) do početka XX vijeka (Prvi svjetski rat);
- Razvijanje sposobnosti kod učenika za analiziranje i razumijevanje društvenog života, mišljenja i djelovanja ljudi kao i političkog, ekonomskog, naučnog i kulturnog razvitka ljudskog društva u novom vijeku;
- Razvijanje sposobnosti za analiziranje i pravilno vrednovanje uloge pojedinih historijskih ličnosti koja su djela ili ideje dovela do opšteg progresa ljudskog društva ili pojedinih naroda u ovo historijskom periodu;
- Izgrađivanje pozitivne historijske svijesti kod učenika neophodne za razvijanje kritičkog mišljenja i razumijevanja uzročno-posljedičnih veza u historijskim procesima i pojavama.

OPŠTI I SPECIFIČNI OBJEKTIVI

Učenici treba da:

- Znaju hronološki razvitak ljudskog društva, kao i razvitak evropskih, posebno balkanskih (albanskog i bosnjanskog naroda) u

periodu od kraja XV do početka XX vijeka, kao i historijske procese, pojave i događaje u opštem društveno-ekonomskom, političkom, kulturnom i naučnom razvitku ljudskog društva.

- Razumiju osnovnu historijsku terminologiju ovog historijskog perioda, koncepte i pravce opšteg društvenog razvitka od kraja XV do početka XX vijeka, kao i važnost naučnih i tehničko-tehnoloških otkrića u opštem razvoju društva.
- Identifikuju historijske ličnosti iz oblasti politike, kulture, nauke i obrazovanja ovog perioda nacionalne historije susjednih naroda, evropske i svjetske historije čija su djela ili ideje doprinijele opštem društvenom razvitku;
- Analiziraju karakteristike društveno-ekonomskog, sociološkog, kulturnog, vjerskog i naučnog razvitka ljudskog društva od kraja XV do početka XX vijeka, faktore koji su doveli do razvitka društvenih pojava i procesa, kao i različite ideološke koncepte karakteristične za pozni feudalizam i različite faze kapitalizma;
- Ocjenjuju ulogu država i institucija u procesima historijskog razvitka ljudskog društva, kao i historijske pojave i procese koji su imali negativne posljedice na društveni razvitak;
- Vrednuju napredak i razvitak ljudskog društva, a posebno kulturni i tehničko-tehnološki napredak karakterističan za ovaj period;
- Izgrađuju pozitivne navike kao što su: saradnja, zajedništvo i kultivisanje demokratskog mišljenja;
- Razvijaju osjećaj za poštovanje rasnih, nacionalnih, vjerskih, polnih i drugih razlika u ljudskom društvu;
- Razvijaju osjećaj za očuvanje i zaštitu arheoloških nalazišta, monumentalnih historijskih spomenika, muzeja, arhiva, biblioteka - kao važnih institucija kulturne baštine pojedinih naroda.

KATE- GORIJE	POTKATE- GORIJE	PROGRAMSKI SADRŽAJI	ODREĐENI REZULTATI	MEĐUPREDMETNA KORELACIJA
NOVI VIJEK	I Velika geografska otkrića	Tehnika otkrića kao preduslov velikih geografskih otkrića Otkriće Amerike, pomorskog puta za Indiju i prvo putovanje oko svijeta Značaj velikih otkrića Humanizam i Renesansa Preporod Evrope (4. razred)	Učenici treba da: - nauče o motivima koji su doveli do geografskih otkrića; - nauče o glavnim tehnikama otkrića koja su ubrzala geografska otkrića; - nabroje najistaknutije evropske moreplovce s kraja XV i početka XVI vijeka; - na karti pokazuju pravce putovanja moreplovaca; - pomoću karte ili atlasa pokazuju zemlje tzv. Novog svijeta; - objašnjavaju posljedice i značaj otkrića za uspostavu novog pogleda na svijet;	Geografija Fizika Umjetnost Ekonomija Književnost
NOVI VIJEK	II Reformacija i katolička reakcija	Uloga crkve u srednjem vijeku Martin Luter i reformacija Katolička reakcija (3. razred)	- pravilno shvataju ulogu crkve u životu ljudi u srednjem vijeku; - obrazlože različite koncepte reformacije; - ocijene ulogu Martina Lutera u pokretu reformacije; - upoznaju se sa posljedicama katoličke reakcije;	Umjetnost Književnost Ekonomija
NOVI VIJEK	III Evropa u novom	Evropa od XVI do sredine XVII vijeka Pojava i razvoj kapitalističke	- shvataju uslove u kojima se razvijala kapitalistička privreda i proizvodnja; - obrazlože politički i društveni	Geografija Književnost Građansko

	vijeku	<p>privrede Habzburška monarhija u XVI i XVII vijeku Španija za vrijeme Filipa II Francuska u doba apsolutizma Engleska u XVI i početkom XVII vijeka Industrijska revolucija "Slavna revolucija" u Engleskoj Kolonijalizam i kolonijalno carstvo Meunarodni odnosi u XVI i XVII vijeku</p> <p>(9. razred)</p>	<p>razvitak evropskih zemalja u XVI i XVII vijeku; - vrednuju nizozemski oslobodilački rat za razvoj Nizozemske u pomorsku i vojnu silu; - objašnjavaju pojam apsolutizma na primjeru Francuske u doba Luja XIII i Luja XIV; - opisuju tok revolucije u Engleskoj i vrednuju ulogu Olivera Kromvela; - shvataju međunarodne odnose u XVI i XVII vijeku;</p>	<p>vaspitanje Umjetnost</p>
NOVI VIJEK	IV Obrazovanje, kultura, nauka i tehnika	<p>Obrazovanje i kultura u Evropi od XV do XVII vijeka Razvitak nauke i tehnike od XVI do XVIII vijeka (2. razred)</p>	<p>- prepoznaju i vrednuju nauku i tehnička dostignuća u ovom periodu;</p>	<p>Geografija Književnost Građansko vaspitanje Umjetnost</p>
NOVI VIJEK	V Balkansko poluostrvo između Osmanskog carstva i Habzburške monarhije	<p>Društveno, državno i administrativno uređenje Osmanskog carstva u XVI i XVII vijeku</p> <p>Položaj balkanskih zemalja (Srbije, Crne Gore i Makedonije) pod osmanskom vlašću</p>	<p>- nauke o specifičnostima društvenog i državnog uređenja Osmanske imperije; - na historijskoj karti pokazuju administrativnu podjelu države; - opisuju položaj južnoslovenskih zemalja pod turskom vlašću; - razumiju utjecaj turske vladavine na Balkanu;</p>	<p>Geografija Književnost Umjetnost</p>

		Bugarska i Grčka pod osmanskom vlašću u Hrvatska i slovenačke zemlje u sastavu Habzburške monarhije (4 zasluga)	- vrednuju borbu balkanskih naroda za nacionalno oslobođenje; - opisuju položaj Hrvatske i slovenačkih zemalja pod habzburškom vlašću;	
NOVI VIJEK	VI Obrazovanje, kultura, nauka i tehnika	Vjerske i kulturne prilike u južnoslovenskim zemljama pod osmanskom vlašću Privredne i ekonomske prilike u zemljama pod osmanskom vlašću (2 zasluga)	- identifikuju najvažnija kulturna dostignuća južnoslovenskih naroda pod osmanskom vlašću; - nabroje privredne i ekonomske karakteristike zemalja pod osmanskom vlašću;	Geografija Književnost Umjetnost
NOVI VIJEK	VII Bosna i Hercegovina pod osman- skom vlašću od XVI do sredine XVII vijeka	Specifičnosti položaja BiH Bosanski pašaluk Ratovi Osmanskog carstva na tlu Bosanskog pašaluka Vjerske prilike u Bosni i Hercegovini pod osmanskom vlašću (4 zasluga)	- poznaju specifičnosti položaja Bosne; - opisuju položaj stanovništva Bosne pod turskom vlašću; - pokazuju granice Bosanskog pašaluka; - opisuju ratove koje su Osmanlije vodile sa evropskim zemljama i njihove posljedice; - opisuju vjersko-prosvjetne i kulturne prilike u Bosni;	Geografija Književnost Građansko vaspitanje Umjetnost
NOVI VIJEK	VIII Albanski narod pod	Položaj albanskog naroda pod osmanskom vlašću u XVI i XVII vijeku	- znaju o položaju albanskog naroda pod turskom vlašću; - objašnjavaju uzroke teškog	Geografija Umjetnost Književnost

	turskom vlaš u od XVI do XVIII vijeka	Skadarski i Janinski pašaluk (2 asa)	položaja albanskog naroda pod turskom vlaš u; -na karti pokazuju teritorije Skadarskog i Janinskog pašaluka;	Sociologija
NOVI VIJEK	IX Obrazovanje, kultura, nauka i tehnika	Kulturno-prosvjetne prilike u Bosni i Hercegovini pod osmanskom vlaš u Vjerske i kulturne prilike u albanskim zemljama od XVI - XVII vijeka (2 asa)	-obrazlože kulturne i vjerske prilike u Bosni i albanskim zemljama u vrijeme osmanske vladavine;	Geografija Umjetnost Književnost Sociologija
NOVI VIJEK	X Zemlje Azije u XVI i XVII vijeku	Indija, Kina i Japan u XVI i XVII vijeku Arapski svijet u XVI i XVII vijeku Karakteristike kulture naroda Istoka (3 asa)	- na karti pokazuju teritorije Indije, Kine, Japana i arapskog svijeta u XVI i XVII vijeku; - opisuju položaj ovih zemalja u odnosu na evropske zemlje; - objašnjavaju karakteristike razvitka arapskih zemalja u sastavu Osmanske imperije; - vrednuju kulturne tekovine ovih naroda;	Geografija Umjetnost Književnost Sociologija Gra ansko vaspitanje
NOVI VIJEK	XI Rat za neza- visnost i stva- ranje SAD	Položaj engleskih kolonija u sjevernoj Americi Rat za nezavisnost SAD	- analiziraju položaj engleskih kolonija u Americi; - objašnjavaju uzroke, tok i posljedice rata za nezavisnost;	Geografija Ekonomija Gra ansko vaspitanje

		Deklaracija o nezavisnosti i proglašenje ustava (3 asa)	- navedu najvažnije karakteristike Deklaracije o nezavisnosti i prvog ustava SAD; - vrednuju oslobodilačku borbu američkih patriota i ulogu Džordža Vašingtona u ratu za nezavisnost;	Književnost
NOVI VIJEK	XII Francuska buržoaska revolucija	Uzroci i poticaji revolucije Deklaracija o pravima čovjeka i građana i njen značaj Jakobinska diktatura Francuska u doba Napoleona Napoleonovi ratovi (5 asova)	- poznaju društveno-ekonomske i političke prilike uoči revolucije; - upoređuju način života i položaj različitih socijalnih slojeva (plemstvo, sveštenstvo, treći stalež); - navode glavne događaje u toku revolucije; - znaju nekoliko članova iz Deklaracije o pravima čovjeka i građana; - opisuju jakobinsku diktaturu; - objašnjavaju kako su rezultati revolucije utjecali na potlačenje širom Evrope; - vrednuju značaj Francuske revolucije u rušenju zaostalih feudalnih odnosa u Evropi; - opisuju položaj Francuske u vrijeme Napoleona i njegovih ratova;	Geografija Ekonomija Građansko vaspitanje
NOVI VIJEK	XIII Evropa od 1814. do 1848. godine	Bečki kongres i "Sveta alijansa" Francuska poslije Bečkog kongresa Engleska poslije Bečkog kongresa	- na geopolitičkoj karti Evrope pokazuju granice evropskih zemalja poslije Bečkog kongresa; - opisuju društveno-ekonomske i	Geografija Ekonomija Građansko vaspitanje

		<p>kongresa Njema ka do 1848. godine</p> <p>(4 asa)</p>	<p>politi ke prilike u evropskim zemljama poslije Be kog kongresa;</p>	
NOVI VIJEK	XIV Revolucije 1848 / 49. u Evropi	<p>Revolucija 1848/49. u Francuskoj i Njema koj Revolucija u Austriji i Ma arskoj Revolucija u Italiji Kultura i nauka u Evropi u prvoj polovini XIX vijeka</p> <p>(4 asa)</p>	<p>- opisuju uzroke i tok revolucija 1848/49.god. u evropskim zemljama; - vrednuju zna aj ovih revolucija u ukidanju zaostalih feudalnih odnosa i napredak privrede i kulture;</p>	<p>Geografija Ekonomija Gra ansko vaspitanje</p>
NOVI VIJEK	XV Evropa i svijet u drugoj polovini XIX vijeka	<p>Drugo carstvo u Francuskoj Ujedinjenje Njema ke Ujedinjenje Italije Rusija u drugoj polovini XIX vijeka Gra anski rat u Americi Radni ki pokret u drugoj polovini XIX vijeka Kultura i umjetnost u drugoj polovini XIX vijeka Razvitak nauke, tehnike i tehnologije u drugoj polovini XIX vijeka</p> <p>(8 asova)</p>	<p>- pomo u karte i historijskih tekstova objašnjavaju položaj Francuske u vrijeme restauracije monarhije; - poznaju tok i zna aj ujedinjenja Njema ke i Italije; - opisuju uzroke, tok i posljedice gra anskog rata u Americi; - pojašnjavaju pojavu socijalisti ke misli u prvoj polovini XIX vijeka i za etak radni kog pokreta; - navode prve radni ke organizacije; - znaju o tehni ko-tehnološkom razvoju XIX vijeka;</p>	<p>Geografija Ekonomija Gra ansko vaspitanje Književnost</p>

NOVI VIJEK	XVI Osmanska imperija i Balkan u drugoj polovini XIX i po etkom XX vijeka	Osmanska imperija u drugoj polovini XIX vijeka Velika Isto na kriza Ratovi Srbije, Crne Gore i Rusije protiv Osmanlija 1876-1878. Berlinski kongres i proglašenje nezavisnosti balkanskih država Balkanski ratovi (5 asova)	- u e o društveno-ekonomskoj i politi koj krizi Osmanske imperije i njenim refleksijama na balkanske narode; - objašnjavaju o odnosima velikih sila prema oslobodila kim pokretima na Balkanu; - navode uzroke sazivanja Berlinskog kongresa i najvažnije odluke; - opisuju tok balkanskih ratova i nabroje odluke Londonskog mira; - ocijene zna aj balkanskih ratova u historiji balkanskih naroda;	Geografija Ekonomija Gra ansko vaspitanje
NOVI VIJEK	XVII Bosna i Hercegovina u drugoj polovini XIX vijeka	Po eci nacionalnog pokreta u Bosni Pokret za autonomiju Bosne Austro-ugarska okupacija BiH Aneksija BiH Kulturne i vjerske prilike u Bosni krajem XIX i po etkom XX vijeka (5 asova)	- pomo u historijske karte objasne politi ke prilike na Balkanu u drugoj polovini XIX vijeka; - opisuju tok borbi za autonomiju BiH u okviru Osmanske imperije; - vrednuju ulogu Husein-kapetana u borbi za autonomiju Bosne; - objašnjavaju okolnosti u kojima je došlo do okupacije i aneksije BiH; - povuku paralelu vjerskih i kulturnih prilika u Bosni prije i poslije okupacije;	Geografija Gra ansko vaspitanje Književnost
NOVI VIJEK	XVIII Albanski narod kra- jem XIX i	Albanski narod u periodu Tanzimata Prizrenska liga Zna aj Prizrenske lige	- nau e o pogoršanju položaja albanskog naroda u periodu Tanzimata; - objašnjavaju o uslovima u kojima je osnovana Prizrenska liga i	Geografija Književnost Umjetnost

	po etkom XX vijeka	Proглаšenje nezavisnosti Albanije Kulturne i vjerske prilike kod Albanaca krajem XIX i po etkom XX vijeka (5 asova)	navedu njene osniva e; - ocijene i vrednuju zna aj Prizrenske lige u historiji albanskog naroda; - objašnjavaju o historijskim okolnostima u kojima je došlo do proglašenja nezavisnosti Albanije;	
SAVREMENO DOBA	XIX Svijet krajem XIX i po etkom XX vijeka	Engleska i Francuska krajem XIX i po etkom XX vijeka Italija krajem XIX i po etkom XX vijeka Austro-Ugarska krajem XIX i po etkom XX vijeka Rusko carstvo krajem XIX i po etkom XX vijeka SAD poslije gra anskog rata Azija, Afrika i Latinska Amerika krajem XIX i po etkom XX vijeka Me unarodni odnosi uo i Prvog svjetskog rata Kultura i nauka krajem XIX i po etkom XX vijeka (8 asova)	- nau e o sveukupnom razvitku evropskih zemalja krajem XIX i po etkom XX vijeka; - upoznaju se sa osnovnim crtama razvitka zemalja Azije, Afrike i Latinske Amerike krajem XIX i po etkom XX vijeka; - pomo u atlasa pokažu kolonijalno carstvo evropskih država na prostorima Azije, Afrike i Latinske Amerike; - objašnjavaju uzroke suprotnosti izme u starih kolonijalnih sila; - obrazlože proces stvaranja saveza (blokova) sila.	Geografija Ekonomija Gra ansko vaspitanje

Napomena: Od ukupnog godišnjeg fonda asova ostavljena je mogućnost da četiri asa nastavnika planira u zavisnosti od interesovanja učenika.

Preporučuje se da se ti asovi iskoriste za sadržaje iz lokalne historije ili za posjete muzejima, arhivama, kulturno-historijskim spomenicima itd.

Metodolosko-didakti ka uputstva za realizaciju nastavnog plana i programa

Metodologija nastave historije je jedan od najvažnijih segmenata vaspitno-obrazovnog procesa, jer jedino pravilnim metodološkim pristupom se može postići uspjeh u nastavi, a nastava historije ostvariti svoje vaspitno-obrazovne ciljeve.

Pored ovoga, za uspješnu implementaciju nastavnih sadržaja predviđenih planom i programom, veoma je bitan i stepen stručnosti i motivisanosti nastavnika, kao i materijalno-tehnički uslovi škole za izvođenje nastave historije.

S obzirom da historija nije egzaktna nauka, veoma je važan pravilan metodološki pristup uz stalno kombinovanje različitih nastavnih metoda kako bi se izbjegla nezainteresovanost i demotivisanost učenika za predmet, što se često događalo u dosadašnjoj praksi. Pri sastavljanju godišnjih, mjesečnih i dnevnih planova nastavnik planira nastavne jedinice onako kako su formulisane, ali je ostavljena mogućnost da zajedno sa učenicima planira nekoliko časova godišnje (po izboru), kao i da samostalno raspodijeli časove za ponavljanje, utvrđivanje i sl.

Prilikom realizacije nastavnik planira za svaku temu vaspitno-obrazovni cilj i zadatke, nastavne metode, nastavna sredstva, tekstove i literaturu za učenike i mogućnost korelacije sa srodnim predmetima koja je od izuzetnog značaja za uspješnu implementaciju programskih sadržaja, kao i za postizanje rezultata u cjelokupnom obrazovnom procesu.

Na osnovu svega ovoga smatra se da se najbolji uspjeh u nastavi historije može postići kombinovanjem različitih metoda, organizacionih formi i tehnika učenja, tj. kombinovanjem:

- **narativne metode** (predavanje);
- **dijaloške metode** (razgovor, rasprave, debate);
- **metode demonstracije** (pokazivanje, prezentovanje);
- **metode rada sa tekstom** (čitanje i komentarisanje tekstova sa historijskom sadržinom);
- **korišćenje audio-vizuelnih i drugih tehničkih sredstava** (dijaprojektor, grafoskop, kompjuter sa internet mrežom itd.);
- **posjetama kulturno-historijskih spomenika, muzeja, arhiva itd.**

Za uspješnu realizaciju nastavnih sadržaja je veoma bitno kombinovati i različite organizacione forme nastavnog procesa, odnosno oblike rada, a to su:

- **frontalni rad** sa cijelim razredom (na primjer kada se primjenjuje narativna, dijaloška metoda ili kada se koristi dijaprojektor);
- **rad sa grupama** (na primjer kada se primjenjuje rad sa tekstom);
- **rad u parovima;**
- **individualni rad** (na primjer kada se želi podstaći i samostalan istraživački rad učenika).

Od velikog broja tehnika učenja sugeriraju se korišćenje onih tehnika preko kojih se motiviše samostalan i istraživački rad učenika, tj. preko kojih se postiže da učenik bude u centru nastave. Pored tradicionalnih, preporučuju se i korišćenje novih tehnika, kao što su:

- **brainstorming tehnika,**
- **klaster tehnika,**
- **insert tehnika,**
- **petostih i druge.**

Posebno važno mjesto u metodologiji nastave historije zauzima i **me upredmetna korelacija sa srodnim** predmetima preko kojih se ostvaruje cjelokupnost, kontinuiranost i svrsishodnost u učenikovog znanja. U nastavi historije korelacija se može ostvariti sa: geografijom, arheologijom, ekonomijom, pravom, književnošću, likovnom i muzikom umjetnošću, grafičkim vaspitanjem i drugim predmetima. Svaki od ovih predmeta ima posebnu strukturu, pa se i korelacija u obradi ne može uvijek vremenski poklopiti. Stoga je potrebno da nastavnici historije korelaciju pojačaju konsultovanjem sa nastavnicima srodnih predmeta. I na kraju, veoma je poželjno da nastavnici prilikom implementacije programskih sadržaja stalno ukazuju na uzročno-posljedične veze i geopolitičku vezanost historijskih događaja i time se postiže trajnost i upotrebljivost u učenikovog znanja, kao i razviti sposobnost učenika za kritičko razmišljanje i razumijevanje pojava, procesa i događaja u sadašnjem svijetu.

OCJENJIVANJE I VREDNOVANJE U NASTAVI HISTORIJE

Ocjenjivanje i vrednovanje je stalni proces posmatranja aktivnosti i uspjeha u enika ime se postiže podsticajni karakter nastave, a u enici se motivišu za temeljan i sistematski rad. Prilikom ocjenjivanja i vrednovanja nastavnik prati i vrednuje cjelokupno angažovanje u enika, tj. usmene odgovore, pisane radove, referate, testove, kao i sve aktivnosti koje u enik preuzima radi usvajanja znanja, umijjenja i navika, kao i njegov stvarala ki duh. Proces ocjenjivanja pruža nastavniku povratnu informaciju o stepenu usvojenosti gradiva odnosno uspjeha u enika, a samim tim i nastavnika.

Prilikom ocjenjivanja i vrednovanja potrebno je obratiti posebnu pažnju na obim znanja (kvantitet) i nivo znanja (kvalitet).

Vrednovanje obima i kvaliteta znanja utvr uje se stepenom usvojenosti programa na nekom od sljede ih nivoa:

- **prepoznavanje i reprodukcija gradiva;**
- **razumijevanje nau enog, shvatanje zna aja pojmova i injenica, izdvajanje bitnog od nebitnog, povezivanje injenica itd.);**
- **kriti ki odnos prema nau enom;**
- **stvarala ki odnos prema nau enom, koji se ogleda u samostalnom pronalaženju primjera itd.**

U vrednovanju ma kojeg od navedenih nivoa znanja u nastavi historije nastavnik treba da uzme u obzir sljede e važne elemente:

- **poznavanje historijskih injenica** kao bitnih odrednica historijskog doga aja, pojava ili procesa u njihovoj logi koj i historijskoj povezanosti;
- **povezivanje hronologije** bitne za vremensko odre ivanje doga aja, pojava ili procesa u cilju shvatanja uloge historijskog vremena u društvenom razvitku;
- **poznavanje elemenata historijske geografije** bitnih za lokalizovanje doga aja, pojava ili procesa sa ciljem shvatanja uloge prosatora u historijskom razvitku;
- **poznavanje historijskih i socioloških pojmova i kategorija,** njihove odgovaraju e upotrebe i njihovo povezivanje u sistem koji omogu ava razvitak historijskog mišljenja kod u enika;

- **razumijevanje uzro no-posljedi nih veza** u historijskim događajima;
- **sposobnosti opisivanja i objašnjavanja događaja**, pojava ili procesa bosanskim književnim jezikom.

Sli no vrednovanju znanja potrebno je i vrednovanje interesovanja učenika za historijska istraživanja i rezultate historijske nauke, kao i vrednovanje vještina i navika prilikom korištenja historijske građe, literature, kao i savremenih nastavnih sredstava.

IZVORI I LITERATURA

1. Prof. dr. Mustafa Imamović : Historija Bošnjaka, Sarajevo, 1988;
2. J. V. Tarle: Istorija novog vijeka I i II, Beograd, 1949;
3. Dr. Ali Hadri: Historija albanskog naroda, Priština;
4. Grupa autora: Historia e Populit Shqiptar (za srednje škole), Priština, 1998;
5. Grupa autora: Istorija naroda Jugoslavie II, Beograd, 1953;
6. Enes Pelidija, Enver Imamović : Historija za prvi razred srednjih škola, Sarajevo, 2001;
7. MONT: Nastavni plan i program za IX razred, Priština 2003;
8. MONT: Okvir novog kurikuluma Kosova, Priština 2001;
9. MONT: Nastavni plan i program za X razred, Priština 2003.

IZVORI NA INTRNETU

1. [www - mszs. si. slo. solstvo](http://www.mszs.si.slo.solstvo)
2. [www. historyplace. com](http://www.historyplace.com)
3. [www. eurocliohistory. org](http://www.eurocliohistory.org)
4. [www. euroclio. net](http://www.euroclio.net)